

Obsah

716

KONEC
PŘEMYSLOVCŮ

Pozdravení 5

I. NAPŘÍČ SPOLEČNOSTÍ

1. Paleta „urozených“ 9

Raná šlechta (9) Smutný příběh Jana Vlka (10) Velký rozptyl šlechty (12) Panská nobilita (12) Testamenty (14) Kamenné hrady (15) Turze (16) Šlechta cizího původu (18) Sňatková politika urozených (19) Souhlas příbuzných (19) Klientela (21) Střední šlechta (22)

2. Církev privilegovaná i sloužící 22

„Zlá léta“ a kněžstvo (22) Diecéze a farní síť (23) Limitace farností (25) Města a jejich fary (25) Vliv starších plebání (27) Mendikanti (29) Jejich příznivci (30) Spory o farní práva (31) „Chudoba“ u minoritů (33) Benediktini, cisterciáci (33) Patronáty (34) a spory o ně (35) Desátky (37) ...a jejich štěpení (40) Farní desátky (44) Lyonské desátky (45) Odpustky (46) Zbožné dary (46) Imunity (48) Pražský kostel (49) Pozemkové majetky (50) Zbraslavský klášter (50) Znojenské svatyně (51) Nucené směny (52) Testamenty (53) Kanovník Werner (53) Špitálnictví (55) Tlaky římské kurie (57) Celibát (58) Manželská způsobilost (60) Postavení děkanátů (60) Vizitace (61) Synody (62)

3. Lidé měst i venkova 63

Urbanizace (63) Nerovnoměrnost městské sítě (64) Měšťané (64) Královská a nekrálovská města (65) Zástavba, hradby (66) Městské výsady (67) Policejní řád (68) Patriciát a jeho složky (69) Reprezentace (71) Rychtářské úřady (71) Zakupování měšťanů (73) Co skrýval převét Ebruše Poplinova (74) Horní střední městská vrstva (74) Pronájmy dvorů (75) Předzvěsti cechů (76) Hnízda lakoty a neřesti (76) Venkov (77) Homines, villani a další (77) Obec vesnická a farní (79) Poutě (80)

4. Bohemi, Teutonici, Iudei 81

Antikolonizační teorie (81) Kosmovi „Čechové“ (82) Dalimilovi „Němci“ (83) Skladba měst (83) Pražští „Němci“ (84) Dluhy šlechty (85) Uherské stopy (87) Židé v českých zemích (88) Pražská

obec (88) Aktivity Židů (89) Brněnská obec (90) Vztah ke komoře (90)
Pogromy (91)

II. MONARCHIE V SOUVISLOSTECH

5. Král jako fenomén latinského světa 95

Anonym z Balkánu (95) Pojem „král“ (96) Svatopluk králem? (96)
Idea státu (97) Mír svatého Václava (98) Koruna (98) Úsilí
o metropoli (99) Český král zeměpánem (100)

6. Integrovaná role pražského dvora 100

Starověké základy dvora (101) Dílo Hinkmara z Remeše (101) Dvůr
posledních Přemyslovců (102) Kaplanát (103) Dvorská officia (105)
Komorník a podkomoří (105) Pohledy na jejich fungování (107) Další
úřady (109) Zárodky dvorského soudu (110) Královská kancelář
a kancléř (111) Dvůr královen (112) Výbava úřadů (113)
Purkrabí (114) Pražský hrad (115) Zásobování pražského dvora (117)
Pronájemy urbury a mince (117) Brno, Nižbor, Zbraslav (118)
Přímluvci (121) Prestiž Václavova dvora (122) Domlouvání
sňatků (123) Veřejná dimenze dvora (123)

7. Šlechtická „ohrada“: sněmy a zemský soud 124

Sněmovní kontinuita? (124) Šlechtická zemská obec (125) Společná
pečet království (125) Začátky zemských soudů (126) Král a soudní
kauzy (127) Dalimilova kárání (129) Sudič Vok z Rotštejna (130)
Sněmovní setkávání (130) Pražská cúda a zemský soud (131) Kmeti,
zemští konšelé (131) Soudní řízení (132) Ordály (133) Právo
asylu (133) Pečetidlo zemského soudu (134) Zemské desky (135)
Babenberské urbáře (136) Dělené vlastnictví (136)

8. Proměny regionů 137

Bohemia jako země (137) Prostředek lesa (138) Žitavsko
a Marienthal (138) Další místa „na okrajích“ (139) Kniže Čechů, král
Čech (140) Ústup správních hradů (141) Vlivy středověké
transformace (141) Civitas: hrad nebo město? (142) Staří kasteláni
mizí (143) Kraj, obsah pojmu (144) Posuny ve spádovosti (145)
Exemplum: Boleslavsko (145) Morava (146) Role úředních
center (146) Pojem provincia (147)

III. SOUŘADNICE ČESKÉHO „REGNUM“

9. Právo knížete, právo země, práva jiná 151

Knížecí právo (151) Zemská břemena právem i zátěží (152)
Regály (153) Způsob podmanění? (154) Daňové zatížení (155) Vstup
vrchností (156) Imunity (157) Tenčení knížecích regálů
a monopolů (158) Právo země (160) Konrádova statuta (160) Institut

svědků (161) Objezda, újezd (161) Tělesné uvedení (162) Ústup práva knížete (163) Odúmrtí (164) Kolekce dalších a odvozených práv (165) Saské zrcadlo (165) Otakarova práva (165) Rožmberská kniha (166)

10. Křižovatky provinciální justice 166

Středověká justice (166) Dvoji soud Konrádových statut (168) Hradský soudce (169) Role viliků (170) Vilik nesrůstá s provinciálním soudcem (171) Menší úřady, krajské desky (172) Krajské soudy v Čechách (172) Církevní majetky pod pražské úředníky (173) Mnoho tváří vilika (174) Iudicium provinciale (175) Hrdelní kauzy (176) Výsady Zbraslavi, Oseka (178) Trestní pravomoc šlechty a církve (178) Popravci (179) Role vicinátu, svědků (180) Pestrý obraz soudnictví (181)

11. Dvoji panování 181

Obecné a zvláštní panování (181) Historie pojmu (182) Tvorba majetků, jejich „neplný“ ráz (183) Zrychlení transakcí (184) Dvě těla krále (185) Kategorizace v Maiestas Carolina (185) Obsáhlost půdního regálu (186) Ozvuky knížecích práv (187) Schvalování krále a biskupa (188) Cla a mýta (189) Odúmrtí (190) Mince a urbura (191) Mírová daň (192) Začátky berně (193) Obecná berně (194) a její výběr (195) Skladba obecné berně (196) Privilegium Habsburků z Opatovic (196) Královo zvláštní panství (197) Mensální statky (198) Královské hrady (199) Zvláštní berně (200) Královská komora (200) Komorník a podkomoří (201) Obtížná uchopitelnost obou sfér (202)

12. „Vylepšování“ královských majetků 202

Nasyčení urbánní sítě (202) Řídké nové lokace (203) Spíše zahušťování (204) Vilikační města (204) Nový Bydžov (204) Sídlně ekonomické rekonstrukce (205) Městečko (207) Brada a Jičín (208) Pozdně přemyslovské vilikace (209) Doklady o nich (209) Nájemní smlouvy (210) Vztah iudicium provinciale a vilikace (211) Podoby „vylepšování“ (211)

IV. DOTEKY VÁCLAVOVSKÉ DOBY

13. Technika moci a způsob vlády 215

Král nositelem řádu (215) Spojení s blízkým i vzdáleným okolím (216) Dvorský kruh Václava II. (217) Vliv cizích rádců (218) Role královny Guty (219) Dlouhé ruce Habsburků (219) Královská rada? (220) Král trojího jazyka (220) Zdání Václavovy učenosti (221)

14. Reformní úsilí 221

Středověk časem reforem (221) Pražský groš, Ius regale montanorum (222) Péče o kvalitu mincovního kovu (223) Pokus o zákoník a univerzitu (224) Nezdařená reforma královské kaple (226) Její dočasné spojení s Mělníkem (226) Snahy o revindikaci královských majetků (227) Vyznění reforem (228)

15. Beneficium, feudum, alod 228

Pestrost držby (228) Majetek, vlastnictví, užívání (229) Beneficiarius, beneficium (230) Terminologické posuny (231) Majetky úřadů (232) Více tváří župy (233) Feudum čili léno (234) Staré a nové přístupy (235) Léna v českých zemích (236) Biskup Bruno (236) Léno a emfyteuze (237) Vítězná cesta alodu (238) Otakarovské manské obvody (238) Postoje šlechty (239) Lenní obrazce (240) Význam lenního institutu (240) Jeho vnější využití (241)

16. Vzorce kultury a vzdělání 242

Gotika jako životní styl (242) Dvorské způsoby (243) Rytíř a rytířství (244) Dvůr a šíření kultury (246) Italské univerzity (246) Škola při pražském kostele (247) Další školská zařízení (248) Stoupající uplatnění vzdělanosti (249) Schraňování relikvií (250) Zbraslavská kronika (251) Nevšední primát Jindřicha Břetislava (252) Otacher Štýrský (253) Široké zájmy Václava II., jeho paměť (254) Tři písně z rukopisu Manesse (254) Diskuse o jejich autorství (255) Václavova illiterace (256) Německojazyčná tvorba v okolí krále (257) Tzv. přemyslovský hvězdný glóbus (259) Kulturní vyspělost pražského dvora (260)

17. Stavební aktivita, gotika a dvorské umění 260

Kamenné hrady (261) Nákladnost staveb (261) „Zkamenění“ měst (263) Kolínské hradby (263) Budování pražského opevnění (263) Doklad z Nového Bydžova (264) Převládnutí gotiky, její inspirace (265) Malířství (265) Zlatnictví a šperkařství (267) Relikviáře, Marienstern (268) Snahy Elišky Přemyslovny o vrácení klenotů (269) Role překupníků (269) Dosahy kultury, vzdělanosti a umění (270)

V. TRPKÁ PŘÍCHUŤ ROZLETU

18. Tísňivé vyhlídky 273

„Říše“ českých Václavů (273) Téma polské medievistiky (273) Velkopolsko či Polsko? (274) Těžkosti v Uhrách (275) Legát Mikuláš (276) Budín (277) Dlouhé prsty Neapole (278) Noví biskupové (279) Návrat Kunhuty z Mazovska (280) Pohnání před papežem (281) Quatrevaux (281) Odboj kurfiřtů (282) Bonifác a Filip IV. (283) Supremace (283) Unam sanctam (284) Smír Albrechta s papežem (284) Sňatek Václava II. (285) Spectator omnium (286) Požadavky římského krále (288) Odmítnutí z Čech (289) Konec Bonifáce VIII. (290)

19. Válka střídá mír 291

Napětí s Habsburky (291) Askánci, němečtí rytíři a Gdaňské Pomorí (292) Ve hře Míšeňsko (293) Čechy a Francie (294) Otazníky smlouvy s Filipem IV. (295) Rozdílnost pohledů (296) Obtíže Václava-

Ladislava (297) Uhry řízeny z Prahy (299) Přípravy k válce (300)
 Uherské tažení Václava II. (300) Dění v Ostrřihomi (302) Svědectví
 z Jageru (303) Ústup Přemyslovců z Uher (305) Odvoz insignií (306)
 Zapojení Karla Roberta (307) Vpád do Čech (308) Nejisté odhady
 vojsk (309) Obležení Kutné Hory (310) Pokusy o svedení bitvy (311)
 Krach tažení krále Albrechta (312) Loajalita české šlechty (312)
 Zahraniční ohlasy (313)

20. Na hraně možnosti 313

Královy příjmy a výdaje (313) Půdní regál a jeho odvozeniny (314)
 Obecná berně (314) Plzeňský berní rejstřík (315) Berní sazby (316)
 Urbura, užítky z mince (317) Co prozrazuje Albrechtova žádost (318)
 „Popis důchodů komory“ (319) Městská sbírka (320) Zvláštní
 berně (320) Komorní důchody a příjmy (322) Jejich hrubý
 odhad (323) Námezdnictví jako fenomén (325) Výdaje
 v diplomacii (326) Královské pronájmy (326) Taktika komory (327)
 Dluhy posledních Václavů (327) „Státní“ a „soukromý“ sektor (328)
 Tichý odchod druhů z Florencie (329)

21. Osudové měsíce 329

Soukromá a veřejná tvář vládců (329) Albrecht pošramocen (330)
 Nový dech pražské diplomacie (331) Ota Dolnobavorský (332) Získání
 Jindřicha Korutanského (332) Václavova nemoc (333) Dům zlatníka
 Konráda (334) Rekompensační listiny (335) Přiznání dluhů, garance
 za splácení (336) Lebka sv. Václava (336) Poslední odkazy (337)
 Naděje smíru (337)

VI. PŘÍLIŠ RYCHLÁ UMÍRÁNÍ

22. Smrt a pohřeb jako státně politický akt. 341

Umírání Václava II. (341) Záměr svatořečení? (341) Paralely s Ludvíkem IX.
 Svatým (342) Příčiny královny smrti (343) Rozpory jeho osobnosti (344) Král
 zbožný a nebojovný (345) Vztah k rodině (345) Slabosti (346) Fámý
 o násilné smrti (346) Ohlasy v cizině (347) Králova poslední cesta (348)
 Převoz na Zbraslav (349) Přemyslovská pohřebiště (350) Uložení krále (350)
 Účastníci aktu (351) Úprava hrobu (352)

23. Zkoušky soudržnosti 353

Tři koruny (353) Tři arcibiskupství (353) Marné snahy o českou
 metropoli (354) Dohled Mohuče (354) Konstrukce střední Evropy (355)
 „Říše“ Přemysla Otakara II. (356) Václavovské soustátí (356)
 Království Polska (357) Multietnické Uhry (358) Reálná moc
 Přemyslovců (359) Štýrští hejtmani (360) Polští starostové (360)
 Obsazování starostenství (361) Nesnáze s titulaturou (362) Pražský
 groš sjednocuje? (363) Zájem patriciátu o české panování (364)
 Budínská situace (365) Města ve Slezsku a Malopolsku (366) Vzpoura
 fojta Alberta (367) Nápodoba s Kalmarskou unií? (368)

24. Poslední rok 368

Zúžení panujícího rodu (368) Mravy Václava III. (369) Petr Angelův (370) Slušné začátky (371) Pomoří a Míšeňsko rezervoárem náhrad (371) Narovnání s Albrechtem (373) Ústupky obojí strany (374) Rezignace na Uhry (374) Ota Dolnobavorský (376) Sňatek s Violou Těšínskou (377) Napětí v Polsku (378) Kujavsko a listiny z Toruně (378) Velkopolsko (380) Vměšování Hlohovčika (380) Nesnáze v Malopolsku (381) Anna Přemyslovna a Jindřich Korutanský (382) Obvinění Muskaty (383) Obecná hotovost (384) „Trůn krále“ (385) Kolonizace Vsetínska (387) Zástupnictví v Čechách (388) Václavovi soupeři (389) Vražda krále (390) Konec výpravy, tichý pohřeb (391)

25. Dovětek k 4. srpnu 1306 392

Špatná pověst Čechů (392) Revindikační motiv (393) Na scéně „Durynk“ (394) Olomoucké nekrologium (395) Botenštejn, Mulhov (396) Záhada vražda ubití (396) Pestrá nabídka strůjců (397) Motivy Albrechta, Lokýtky (397) Znovu česká šlechta (398) Osobní msta? (398)

VII. ČAS BILANCÍ

26. Komu dědictví? 401

Šance v Polsku pro Lokýtky (401) Absence Václavů v polské memorii (402) Tři opory legitimacy v Čechách (404) Výhledy vévody Jindřicha (405) Sporné privilegium krále Richarda (406) Reakce Habsburků (407) Jejich vpád do království (408) Rudolf I. (409) Nástupnický řád ze Znojma (410) Rudolfův vládní styl (411) Odboj části šlechty, králova smrt (412) Jeho oceňování (413) Rozuzlení v Uhrách (414) Nastolení Jindřicha Korutanského (415) Kompenzace za podporu (416) Nápor Habsburků (417) Opět Kutná Hora (417) Opatovická listina z října 1307 (418) Cesta k věnným městům (418) Vojenské přetahování (419) Ždímání králových financí (420) Zavraždění krále Albrechta (420) Jan Parricida (421) Odchod starých dynastií (422)

27. Cesta k Lucemburkům 422

Rozklad Korutancova panování (423) Vliv panských rodů (423) Nespokojenost patriciátu (424) Mír s Habsburky (424) Zajetí šlechtických předáků (425) Faktické bezvládní (426) Jindřich VII. Lucemburský (427) Schůzka v Heilbronně (427) Postoj římského krále (428) Panská delegace v Norimberku (428) Aspelt v Praze (429) Lucemburská varianta (429) Poselstvo k Jindřichovi VII. (430) Jan nebo Walram? (430) Detronizace Jindřicha Korutanského (431) Ambice Wettinců v Čechách (432) Sňatek ve Špýru (433) Pád Prahy (434) Korutancův odchod (435) Inaugurační diplomy (435) Korunovace Jana a Elišky (436) Vyrovnání s Fridrichem Čackým (436) Čtyři roky k řešení (437)

28. Přemyslovská ohlédnutí 438

Zlomový rok (438) Jen cizí uchazeči (439) *Duces Boemanorum* (440)
Redukční proces (440) Jaká cesta sjednocení? (441) Boleslav I. (442)
Pražský trůnní stolec (443) Role družiny (444) Vítězství
jedinovlády (445) Správní hrady (445) Seniorátní zákon (446) Přední
„Čechové“ (447) První království (447) Země vlastnictvím rodu (448)
Hospodářské impulsy (448) Dědičné království (448) Zemská
obec (449) „Osvícení“ vládci (449) Tři koruny (450) Řada knížat
a králů (450)

**A závěr? Barevný středověk,
čili zamyšlení nad šesti svazky 451**

Poznámky 460

Prameny a literatura 550

Seznam vyobrazení 650

Resumé 655

Rejstřík osob, míst a nejdůležitějších pojmů 661

